

Móra Ferenc

AZ ARANYSZÖRŰ BÁRÁNY

[Móra Ferenc művei](#)

osszesmuve.blogspot.hu

I

Mese, mese, mátká
Pillangós batárba...
Mátyás király üldögélt
Magas Budavárba
Szép, vasárnap délután
Éppen délebed után
A tiszta szobába.
Egyszer, ahogy veszi észre,
Hogy szűkül a szeme rése
S ringatja az unalom:
Szellőzködni, szenderűzni
Kihajol az ablakon.
Nyárlehellte fuvalom
Halksóhajtva hord be rajta
Méhedongást, mézszagot,
Bazsalikom illatot,
Mely a kertből áradott.
Kerek kertje közepében
Vén diófa áll kevélyen,
Nagy terebély koronája,
Egyetlen kis száraz ága
S im e percben száraz ágra
Szarka lebben, farka lebben,
Csőre csörren, mint szokása.
»Vendégünk lesz, bárki lássa!«
Szól magában a király
Örvendezve és feláll.
Kardot is köt, dolmányt is ránt,
Hivatja a nádorispánt,

S ad parancsot is neki:
Az ünneplő koronáját
Nyomban fényesítse ki!
És enyelgő tréfa formán,
- Mert a tréfát érti jól -
A tornácra is kiszól,
Bajsa szárnyát megsodorván:
»A diófán szarka szálldos:
Anyjok, vendég áll a házhoz,
A szép asszony hirire,
Vagy a főztje ízire.
Friss kalácsod lesz-e mára?
Van-e még a régi borbul?«
Csitt csak! mit jelent e lárma!
A király még meg se fordul,
A kilincs már megcsikordul,
Súlyos lábak lépte dobban,
Hármat ajtó szárnya koppan,
S betoppan uram fia,
Egy aranyos dalia,
Bejelentve őkegyelmét,
Burkusország fejedelmét.
Azonközben az udvaron
Van is már nagy riadalom,
Kapu nyilik, rácsa zördül,
Szerte széjjel szolga görbül,
S egy aranyos leptika,
Mint az álom, csak begörbül.
Körülvette oldalaslag
Kísérőbe nagy lovashad,
Válogatott szép legények

(Látni őket utcanépek
Majd betörték a palánkot)
No, a hintó csak megállott
S kesztyüs kézzel a leventék
Mint egy hordót kiemelték
Burkusoknak királyát,
Mátyás király komáját.
Ám a hintó ablakára
Ráfelejt a nap sugára,
Bár nem éppen a komára,
Ki hagyott-szin öreg ember,
Haja kender, ránca tenger,
Szája csempe, füle kajsza,
Szeme kancsal, kóc a bajsza-
Ámde nem jött egyedül:
Csoda kincset hord a hintó,
Szár az ágon rengő-ringó
Mesebeli rózsabimbó
A leány, ki benne ül.
Szeme zárul, aki ránéz
És a szája marad tátva
S a kőnek is szive dobban,
Hogyha hozzáér a lába.
Sok beszédnek sok az alja. -
Mátyásék az ereszaljba
Körülveszik a vendéget
(Mert csak vendég, noha német),
Ölelkeznek, csókolódznak,
Vége-hossza nincs a szónak.
Beljebb is csak bekerülnek,
Kanapéra le is ülnek.

És amig az asszonynépek,
Szépek, mint az írott-képek.
Vecsernyére mennek el,
Azalatt a két királyok,
Leteszik a koronájok,
Zárt lakatját gondnak, bajnak
Nyitogatják Ó-Tokajnak
Hámozott szőlőjivel.
Burkuséknál mi az ujság?
Lesz-e ott most háborúság?
Az üstökös járt-e arra?
A búzának van-e ára?
Hát akiknek háta vérzik,
A szegények mire végzik?
A nagy adót birják-e még?
Az urakat szidják-e még?
Ki az ország dolgát varrja,
Van-e ott sok okos varga,
S van-e a sok nevezetes
Miniszter közt becsületes?
»Mert ami azt illeti«
Fejét Mátyás fölveti
»Énnekem van sok hű szolgám,
Mind serény az ország dolgán,
Lovon járó, gyalog járó,
Generális, püspök, báró,
Hanem azért egy juhászom
Odabent a Rákosháton
Én se adnám a világon
Senki fia kincseért,
Semmilyen miniszterért.

Mert az engem meg nem csalna,
Annyival, mint egy szál szalma.
S hogy azt lopni megtanítsa,
Vagy hazug szón megpirítsa,
E világnak nincs hatalma!«
Vigyorog a burkus király,
Hogy ő holnap próbát csinál
S nem hiszi, hogy szégyent valljon.
Mondja Mátyás: »nem javallom.«
»Ha fogadnánk, Isten uccse...«
»Ha te nem félsz, én meg úgy se.«
»Az a kérdés, koma, mersz-e?«
»De komám, hát úgy ösmersz-e?«
»Felteszem a fél országom.«
Mondja Mátyás: »Én meg állom.«
Parolát is csaptak rája,
Kotyogott a kulacs szája -
A fogadás így esett.
Ezalatt már este lett.
És mivel az asszonynépek
Letenyéről hazatértek,
S eztán már csak ők beszéltek,
Abbamaradt a dolog.
Mátyás király palotáján
Kőcsipkés az ablakpárkány,
Onnan nézte a királylány,
A budai hegyek táján
Az alkonytűz hogy lobog.
»De szép itt a napleszállás!«
»Holnap szél lesz« - mondja Mátyás.

II

Piros arccal, szőke hajjal,
Fel se serkent még a hajnal,
Burkusoknak jó királya
Szürt akasztott a nyakába,
Tenyerébe szedte lábát,
És elindult megkeresni
Mátyás király hú juhászát.
Méne, méne, mendegéle,
Mig elére hives érre,
Hives értől jobbra-balra
Délibábos nagy mezőre, selyem fűvü legelőre.
Délibábos nagy mezőn,
Selyemfűvű legelőn
Szerteszét, mint a kalangya,
Több a bárány, mint a hangya
S ahol párnát vet a pázsit,
Juhászbojtár furulyázik,
Jókötésű és kemény
Pillantású a legény.
Játszadozgat a lábánál
Ezüstcsengős arany-bárány,
Csillagos a homloka -
Odatoppan a koma.
Hát egyszerre két szelindek,
Farkasoknál nem szelidebb,
Kéri ám az uti passzust,
A burkusban elfogy a szusz.
Rájuk mordul a juhász:
»Csiba, Csipd meg, csitt Vigyázz!«

S azon nyomban, mint a nyul,
Mind a két eb meglapul.
»Adjon Isten!« »Fogadj Isten!«
»Mire végzed, öcskös itten?«
»Láthatja kend, mit csinállok:
Hol járkálok, hol megállok.«
»No hát öcsém, gyere ide,
A szerencse tenyeribe,
Nem vagyok én akárki -
Mit akarok, találd ki!«
Juhászbojtár vállát vonja:
»Ha akarja, majd megmondja!«
»Bárányt vennék, ha lehet.«
»Ha van pénze, hát vehet.«
»Teszem ez az arany bárány...«
A legény fuj, mint a sárkány:
»Ahhoz meg kend ne érjen,
Utjából is kitérjen!«
»Száz arany a foglaló!«
»Mondom, hogy nem eladó!«
»Megajánlok tízszer százat.
S a ráadás sem lesz hiányos!«
Templom mellett tornyos házat,
»Kupec-e kend, vén tütünke,
Vagy talán tán kend a táltos?«
Szók parázsos nyila szálldos
Mig a bojtár, földbe ütve
Hosszú botját, így határoz:
»Ez a bárány a királyé,
Csak tulajdon ő magáé,
Rajta van a bélyege,

Alkudjon meg ővele,
Itt nincs vásár, annyi szent,
Hurcolkodjon vissza kend!«
»No de nézze meg az ember,
Lesz aranyad, mint a tenger,
Mindenkinek fittyet hányhatsz,
A királlyal is komázhatsz!
Minek ez a szörnyű dér-dur?«
»Bolond lyukbul bolond szél fuj.
Amit mondtam, újra mondom:
Nem eladó. Vége. Punktom.«
S megkerülve a karámot,
A királynak hátat fordít
S az bármедdig álldogál ott
És akárhogy sir, vagy ordít,
Hogy felfűtse, vagy lehűtse,
Nem mond többet, bát se, bűt se.
És beszélhetsz
Holtodig,
Vagy még nyelved
Elkopik,
Burkusoknak jó királya!
Mindhiába!
Ily nagy fába
Sohse vágtad még a fejszéd!
A fogadást elveszejtéd!
Mert a kőből
Nem nagy tralla tejet fejni
S egy szál szőrből
Pipaszárat fűzni semmi!
De a bárányt,

Jó királyom,
Nem veszed meg
Semmi áron.
Mit ér a nagy hatalom
Oda fél birodalom!
No meg hozzá még a szégyen!
Mit tegyen mást? Visszamégyen
Őfelsége, s mint a gyermek,
Kit nagyobbak orronvernek,
Nagy dohogva mén, azonban
Több izromban visszahorkan.
Foga csattog, öklit rázza
- Jó távolbul - a juhászra.
Mikorrára hazaér,
Tűz az arca, szeme vér,
S lelkefogytán egy sarokban
Mint a vert vad csak ledobban.
Lánya nyomban kérdezi,
Mi van véle, mi leli?
Hogy tán nem jót tett a séta?
Vagy rossz hirrel jött staféta?
Tán a sziv nem kalapál?
Vagy a máj nem szuperál?
Összehordott berket-ungot,
Mig az apja talpra ugrott:
»Elveszett a staffirungod!«
S nyöszörögve elmesélte,
Hogy mi történt, mi se véle.
No hát itten gyöngyömadta,
Kis kacsóit összecsapta
S nem ijedt meg a kisasszony:

»Oh, apám, ez ne agasszon!
Csak mondd meg, hol a karám
S bízd a többit még ma rám!
Csitt, apókám, nyugalom!
Olyan biztos, fogadom,
Mint vasárnap a mise,
Nem lesz itt baj semmi se!«
Haja éjszín, mint a holló,
Hogy ne légyen szerte-bomló,
Szem minek nem látta mását,
Tűz beléje gyöngyös násfát.
Szótt-ezüst a szoknya rajta,
Karbunkuluskő a csatja,
Selyemtintok az orcáján,
Mely fehér, mint havas márvány
S bíborkendő van a vállán,
Tündöklő mint a szivárvány.
És az utca, hol papucs
Aranypatkós sarka csattog,
Mind virágba van borulva,
Szegefű nyilik, rózsák hajt ott.
Szellő lengett, szépszagú,
Madár zengett, szépszavú,
Mindenütt, amerre méne.
Méne, méne, mendegéle,
S alkonyattal még elére
Híves erre, nagy mezőre,
Selyemfűvű legelőre.
Híves érnél, nagy mezőn,
Selyemfűvű legelőn
Szerteszét mint a kalangya,

Több a bárány mint a hangya
S ahol párnát vet a pázsit,
Juhászbojtár furulyázik,
Piros szája csucсорodik,
Szőke bajsza bodorodik,
Mosott égbolt a szeme,
Citrusfa a termete.
Játszadozgat a lábánál
Ezüstcsengős aranybárány
S ahogy mozdul, a nyakán
Álmosan cseng már kolompja,
Szeme bágyadt, maga lomha -
Közelebb ér a leány.
Hát egyszerre két szelindek,
Kezes bárány nem szelidebb,
Odatáncol buffogatva,
Lompos farkát lobogatva.
Odabámul a juhász,
Némán, mint a kapubálvány,
Még rá nem szól a királylány:
»Juhászbojtár, mit csinálsz?«
»Éppen téged vártalak;
Mesebéli gyöngyalak,
Hol veszed Te itt magad,
Ahol még a madár sem jár?«
Rákacsint egy égő szempár:
»Nem tudtam, hogy nem szabad...«
»Gyere inkább édes szentem,
Hadd nézlek meg közelebbről...«
Kis királylány odaperdül,
S könnybe lábad szeme menten.

»Hogy kerültél erre, húgom? «
»Hogy kerültem? hát az uton.«
»Náditündér vagy talán?«
»Gyámolatlan árva lány,
Kit nagy perpatvar között
Mostohám elüldözött;
S addig én most meg se állok,
Még enyhelyre nem találok.
Jótét lélek tán akad,
Ki egy árvát befogad.«
»Ide hallgass, szegény árva:
Sehova se mehetsz már ma,
Ládd, a harmat hulldogál,
Hosszú árnyak szárnya száll
S ilyenkor az ilyen helyen
Nagyon sok a veszedelem,
Hol varangyos béka vartyog.
Hol csikasz vad fújva hortyog.
Lidérc sír a kákatorzsán,
Nádba leskel vén boszorkány,
Rémületes sok csoda, -
Se té innen, se tova!
Jó nagy ez az én karámom,
Mégférsz benne gyöngyvirágom.
Nincs palota vele érő,
A teteje égig érő
És az is csak valami,
Hogy szelekkel minden reggel
Az Uristen sepri ki.
S puha párnán, pelyhes ágyon,
Majd meglátod angyalom,

Nincs oly édes nyugalom,
Mint ezen az én subámon,
Mert ezen a rónatájon
Kócsagszárnyon száll az álom
S kipihenhedd jól magad,
Még a hajnal felhasad.«
»Jaj, csakhogy van más baj is még«
Rátekint a lányka ismét,
»Éhes is vagyok nagyon...«
»Hát mit ennél, angyalom?
Van itt friss tej, van itt író,
Gyöngé sajt és gyöngé túró,
Egyik nektár, másik manna...«
»Gyöngé bárány nem akadna?«
»Az egész nyáj a tied!«
»Mindegy nékem, elhihedd.«
»Mégis csak úgy szeretném,
Ha kedvedet tehetném.«
»Jaj Istenem!... ha merném...
Aranybárányt ehetném.«
»Jaj, galambom, ráhibáztál!«
»Hát te csak úgy figuráztál?«
»Ügyelnem kell jobban erre,
Mint tulajdon két szememre,
Óvnom kell a széltől is,
A rászálló légytől is!«
»Amire én rákivánok,
Többet attól el nem állok!«
»De ha ennek esik kára,
Becsületed lesz az ára.«
»Ki így ura szavának,

Maradjon az magának!«
»Ne haragudj, arany szálam,
Maradj vélem, maradj nálam,
Csillagokat rád rakhatom,
Ezt az egyet nem adhatom!«
Bár mosolyog már titokban,
Kicsi lába tippen-toppan:
»Csak azért se engedek:
Vagy a bárányt, vagy megyek!«
Kétközben a juhászbojtár
Nagyot sóhajt, ahogy ott áll:
»Alkudjunk meg, édes mézem...«
» Neked adom gyöngyös ékem,
Vagy a biborkendőm kell-e?
Vagy a gyémántkőm tegyem le?«
Szomorú a juhászlegény,
Bánat borong virágszemén:
»Nem kell nekem ilyenféle,
Mit csinálnék itten véle?«
»Mit adhatok hát neked
Aranyszőrű barikádért?«
»Két szeméért két szemed,
Sziveért a szivedet,
Temagadat ő magáért.«
Kis királylány mit tegyen?
Nem éppen a félországért,
Inkább apja bánatáért,
Leginkább a piros szájért,
Bodorodó bajuszkáért,
Azt susogta, »Istenem!«
S elfordítva a fejét,

Odanyújtja a kezét.
S félsötétbe, csillagfénybe
Fehérvári bicska villog,
Aranybárány halva csillog,
Balta csattog, rőzse pattog,
Bogrács lóg a szolgafán,
Tűzvirágok szirmosodnak,
Piros lángok táncba fognak,
Gallyat rájuk együtt dobnak
Szőke legény, barna lány.
Szerteszéjjel a mezőn
Minden élet néma lőn,
Fátyolával messze körbe
Ráhajolt az ég a földre
S a fehérlő nyáj felett
Édes, enyhe béke leng
Egy kolomp ha néha csenge,
Csak a tücskök csirpegése
S a virágok lélegzése
Nevetett.
S hogy a hajnal ég az égen,
A királylány hazamégyen,
Karján van a bárány bőre
S merre lebben, szürkületben
Napként csillog gyapja szőre.

III

Másnap reggel a juhász
Nem danol, nem furulyáz.
Érzi, rossz fát tett a tűzre.
És a lelkiismeret

Addig fúrta, addig üzte,
Amig utnak nem eredt
Árkon-bokron át Budába,
A királynak udvarába,
Nem habozva emberül
Számot adni vétkirül.
Hát amint megy, mendegél,
Hideg rázza, gyötri - fél.
Mert mi lesz most ővele?
Karddal vágják kétfelé?
Avagy huzzák nyársba menten?
Avagy megnyuzzák eleventen?
Vagy éppen felakasztják?
Legalább is megcsapatják!
Noha minden ize ég,
Nem fázott így soha még.
De megint csak fölmelegszik,
Amikor elejbe tetszik
Az az esti tündér-gyermek!
Az az orca, az a termet!
Tán nem is a földön termett
Az a sátras puha haj!
Haja haj!
De mit szól majd a király -
Jut eszébe és megáll.
Hát ahogy ott álldogál,
Árokparton mered rája
Ürgelyuknak kerek szája -
Hopp megállj!
Gondol egyet, s ürgelyukba
Hosszú botját beledugja,

A subáját adja rája,
Kalapjával koronázza,
Kilenc lépést számol hátra,
Majd előre abból három
- S csönd, te nyárfa, csitt, te szél! -
Botkirállyal így beszél:
»Jo reggelt, uram-királyom...«
»Adjon Isten, hú juhászom«
»Egy ujsággal igyekeztem«
»Nosza szolgám, add elejbem!«
»Hát az aranyszőrű bárányt
Parlagi sas tépte szét...«
»Fogjátok meg, kössétek meg,
Üssétek le a fejét!«
»No evvel nem sokra mék,
Borongatta, teringette!«
A motyóját összeszedte,
S búsan ballagott odébb.
Haj, de mikor olyan szép volt,
Mint a rét és mint az égbolt!
És ahogy szólt s ahogy nézett
És ahogy járt: kész ígézet!
És ha várna száz halál rá,
De még egyszer megtalálná
A bűbajos látomást,
Nem tehetne most se mást!
A becsület ördögé lett,
Mit ér most már ez az élet?
Nem jobb lenne elszelelni,
A világnak nekimenni,
Vad madárral utra kelni -

S valahol a lányra lelni?
Jaj, de mit mond a király?
Jut eszébe és megáll.
És ahogy ott álldogál,
Ároksáton mered rája
Ürgelyuknak kerek szája -
Hopp megállj!
Gondol egyet s ürgelyukba
Hosszú botját beledugja,
A subáját adja rája,
Kalapjával koronázza
Kilenc lépést számol hátra,
Most előre abból három
- S csönd, te nyárfa, csitt, te szél! -
Botkirályhoz így beszél:
»Jó reggelt, uram-királyom...«
»Adjon isten, hiv juhászom.«
»Egy ujsággal igyekeztem«
»Nosza szolgám, add elejbe!«
»Hát az aranyszörű bárány
Belefult az ér vizébe.«
»Ha utána nem fulladtál,
Hát a szőrét add élémbe!«
»No, ezzel be sokra mék,
Borongatta, teringette!«
A motyóját összeszedte
S búsan ballagott odébb.
Mire huzzák a delet,
Elérte a tetthelyet,
De mielőtt beköszön,
bekémlel a küszöbön.

Aranyasztal, aranylóca,
Aranyposztó csüng le róla,
Aranytányér, aranyabrosz,
Arany a kés, villa ahhoz,
Aranyban az uraságok, -
Akik ülnek mind királyok,
Hercegek, kik széket állnánk
És haptákban szalutálnak
S a tálakkal körüljáró
Fityfirty is csupa báró.
Színes szikrát szór a fény.
Szeméhez kap a legény,
Visszaretten, tántorog:
Az asztalfőn észveszejtőn
A vén kupec vigyorog.
És mellette mint a hold,
Kivel szíve tele volt:
A tündérlány rátekintett,
Megrebbenve odaintett
S mosolyogva győzedelmén
S győzedelmit szégyenelvén
Tányérjára lehajolt.
Ugy? hát az csak tréfa volt,
Csak kelepce tegnap este,
Csupa móka, csupa csel,
Csalfa játék szívével,
Törvetés a becsületre?
Nohát akkor tromfra tromf,
A királyhoz odaront,
Elibéje térdepel,
És a szót így adja fel:

»Adjon Isten, jó királyom!«
»Fogadj Isten, hiv juhászom!«
»Egy ujsággal igyekeztem...«
»Nosza szolgám, add elejbem!«
»Hát... az aranyszörű bárány...«
»Elveszett tán szőre-szálán?«
»A fejemnek grácia,
Nincsen olyan nagy hiba.«
»Csak nem adtad el, te beste?«
»Szóm Felséged meg ne vesse,
Rá kinek lett volna mersze?
Kivel semmi pénz nem ér fel,
Aranybárányt tegnap este
Elcseréltem - *feketével*.«
»Példabeszéd szavával:
Jár a csere csalával.
Cserebárány merre van?
Hadd tekintem fel magam!«
»Leüthetted a nyakam,
Uram-király, nem sokallom.
Nagy a vétkem, de kivallom:
Hogy a hajnal ütközött,
Cserebárány megszökött...«
»Hogy nem voltál most szemes?«
»Oly szelid volt, oly kezes!«
»Nem tudott tán még legelni?«
»Számbul adtam néki enni.«
»Tettél volna békót rája!«
»Két karom volt kalodája.«
»S nem követted nyomdokát!«
»Üztem árkon-bokron át.«

»S van reményed, megkerül?«
»Már meg is van: itten ül.
A fekete cserebárány
Ez a felséges királylány,
Aki vélem szembeformán
Ott lapul az asztal ormán.
Ha felséged rátekint
S megítéli szív szerint,
Azt mondja rá, remélem:
Fiam, ha én juhász vagyok,
Magam is elcserélem.«
Kacag Mátyás, könnye csordul,
A burkushoz odafordul:
»Koma, hogy vág a bajusz!
Ugye mondtam, bajba jutsz?
Nem hazudott a juhászom:
Amit nyertem fogadáson,
Övé a fél koronád.«
Hideg rázza a komát.
Pirul, sápad, zöldül, kékül,
A karszékből majd kiszédül,
Biborarccal a leány is
Bujna még a föld alá is -
Áll a juhász keményen -
Pödri bajszát kevélyen.
S nehogy ebből az esetből
Burkusokat érje szégyen,
Vagy hirtoldó mesemondó
Róla majd mesét meséljen:
Elhívták az öreg papot,
Feltette a vaskalapot,

Leányt, legényt összeadott,
S két lud, egy liba,
Nincsen már hiba.
Begyült a nagy sokadalom,
Lett országos lakodalom,
Sátor készült az udvaron,
Bársony ponyva, drága fényes,
Száz öl hosszú, száz öl széles,
Borjut vágtak, ökröt süttek,
Száz hordó bort csapra üttek,
Kilenc banda vigat nyúzott,
A tizedik búsat húzott,
Hold fogytán volt és e végett
Annyi szurokgyertya égett,
Hogy kormos lett még az ég is.
Ott mulattam köztük én is.
Táncoltam a kisasszonnyal,
Azaz már most menyasszonnyal,
Kezet fogtam a juhásszal,
Azaz már most a királlyal
S hoztam olyan nagy kalácsot,
Álmomban is földhöz vágott.
De az nem kap belüle,
Aki kétes felüle!

(1902)